20.3.2025

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Eduskunta

Kansalaisaloite 2/2024 vp Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä asiantuntijalausuntoa kansalaisaloitteesta KAA 2/2024 Kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle.

Aloitteessa ehdotetaan, että kannabiksen laittomuus kumotaan ja korvataan sääntelyllä, jossa kannabiksen käyttö, hallussapito, omatarveviljely, valmistus ja myynti sallitaan ikärajoin. Valmistukselle ja myynnille luotaisiin muihin päihteisiin rinnastuva sääntelyjärjestelmä, jolla tavoitellaan haittojen minimointia alkoholi- ja tupakkalainsäädännön tavoin. Lisäksi ehdotetaan, että kannabikselle säädetään vero, jolla korvataan sen aiheuttamat haitat yhteiskunnalle. Päihdyttävän kannabiksen ja ei-päihdyttävän hampun ero määriteltäisiin selkeästi, jotta hamppua kasvattavat maatalousyrittäjät voivat toimia alallaan.

Aloitteessa katsotaan, että nykyinen kannabiksen laittomuus ei estä sen myyntiä ja käyttöä sääntelemättömästi. Tilanne rinnastetaan alkoholin kieltolain aiheuttamiin ongelmiin. Aloitteessa ehdotetun sääntelyn myötä laittomia markkinoita ja haittoja voitaisiin vähentää muun muassa ohjaamalla markkinoita laillisiin ja laadultaan vähemmän haitallisiin kannabistuotteisiin. Koska kannabista tällöinkin pidettäisiin haitallisena päihteenä, sen verotus olisi perusteltua samaan tapaan kuin tupakan ja alkoholin. Tämä toisi valtiolle samalla lisää verotuloja.

Valtiovarainministeriö toteaa, että kannabiksen laillistaminen päihteeksi aloitteessa ehdotetulla tavalla edellyttää sääntelyn ja sen perusteiden muuttamista. Valtiovarainministeriö ei kuitenkaan ole oikea taho arvioimaan laillistamisen hyötyjä tai haittoja eikä mahdollisen muutoksen toteutustapaa tai vaikutuksia.

Aloitteessa rinnastetaan laillistettava kannabis tupakkaan ja alkoholiin verotuksen näkökulmasta. Valtiovarainministeriö toteaa, että tupakka- ja nikotiinituotteiden verotuksella tavoitellaan tupakkatuotteiden hintojen nousua ja siten niiden kulutuksen ja kulutuksesta aiheutuvien haittojen vähentämistä. Tupakkaverosta annetun lain 1 §:n mukaan veron tavoitteena on tukea tupakkalain tavoitteita, joilla puolestaan pyritään tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumiseen. Tässä mielessä veron tavoite on erilainen kuin aloitteessa ajatellaan kannabiksen osalta. Tupakkaveron rakennetta ja eri tuotteiden verotasoa ei ole myöskään mitoitettu tupakasta aiheutuvien haittojen perusteella. Tämä koskee myös alkoholijuomista kannettavaa veroa. Päätökset verotasoista ovat perustuneet poliittisiin ratkaisuihin. Molemmat verot tuottavat valtiolle verotuloja, jotka ovat kuitenkin muiden verotulojen tapaan yleiskatteellisia valtion tuloja.

Kannabistuotteiden saattaminen verotuksen piiriin olisi mahdollista niissä puitteissa, joissa sääntely laillistamisesta toteutuu. Verotuksen tarkempi arviointi ei kuitenkaan ole tällä hetkellä mahdollista. Verotuksen kohteeksi säädettävien

tuotteiden määrästä ei ole tiedossa lähtötasoa eli tuotteiden kulutuksen nykyistä määrää. Kulutuksen määrä todennäköisesti myös muuttuisi laillistamisen seurauksena. Lisäksi kulutuksen määrä voisi muuttua verotuksen muuttaessa tuotteiden hintaa. Pitäisi myös pystyä arvioimaan, mikä osuus kulutuksesta olisi verollista ja mikä jäisi verottamatta esimerkiksi harmaiden markkinoiden taikka mahdollisen verottomaksi säädettävän yksityisen, omaan käyttöön tapahtuvan tuonnin tai valmistuksen takia.

Verotuotto riippuisi merkittävästi myös säädettävästä verotasosta ja sen vaikutuksesta verolliseen kulutuksen määrään. Verotaso voitaisiin asettaa hyvin monelle tasolle riippuen siitä, mitä tavoitellaan. Esimerkiksi säädettäessä tupakkaveroa markkinoille tulleille uusille tuotteille, kuten sähkösavukkeille ja nikotiinipusseille, on sekä tupakkaveron terveys- että valtiontaloudellisten tavoitteiden kannalta ollut ensisijaisesti tärkeää, että tuotteet saadaan mahdollisimman kattavasti verotuksen piiriin. Korkeat verotasot voisivat mahdollisesti vaikeuttaa tätä tavoitetta.

Hallitusneuvos Merja Sandell